

Kaupin mylly, Hailuoto, katselmuskäynti 21.08.2024

Kaupin mylly, kuten muutkin tuulimyllyt Hailuodossa, on olennainen osa valtakunnallisesti merkittäväksi kulttuuriympäristöksi luokiteltua saarta ja sen maisemaa. Myllyä ja sen ympäristöä on hoidettava niin sen arvolle sopivasti.

Kohteesta on laadittava dokumentaatio, jossa on esitettyä sekä itse myllyn, että sen välittömän lähiympäristön tilanne juuri nyt.

Perustiedoksi pyritään selvittämään kohteen aikaisempi korjaushistoria ja inventoinnit, mikäli sellaiset on tehty ja saatavilla. Pohjois-Pohjamaan museolla ei ole tällä hetkellä Kaupin myllyyn liittyvää varsinaista dokumenttiaineistoa, asia on tarkistettu tämän käynnin jälkeen. Löytyykö niitä Hailuodon kunnan hallusta, on toistaiseksi epäselvää. Hailuodosta löytynee kuitenkin yksityishenkilöitä, joilla on tietoa myllyn historiasta siihen liittyvistä tapahtumista.

Kohteelle suositellaan tehtäväksi korjaussuunnitelma ja sen ohessa kunnossapitosuunnitelma, jonka avulla pyritään tulevaisuudessa toimimaan ennakoivasti, jotta kohteen alkuperäisyyttä voidaan turvata paremmin. Kunnossapitosuunnitelmaan on sisällytettävä myös lähiympäristön maisemanhoitosuunnitelma. Tärkeää on, että myllyn kuntoa seurataan säännöllisesti. Tarkastettavat asiat pitää suunnitella ja kirjata. Toimenpide pitää vastuuttaa ja aikatauluttaa, vähintään 1 x vuodessa tapahtuvaksi.

Kohdekäynnin aikana ei ollut selvillä, kuka omistaa myllyn sijaintipaikan ja millainen mahdollinen hallintasopimus on. Maisemanhoitoa ja kohteella tehtäviä toimenpiteitä varten tämä tieto on oleellinen.

Myllyn 2021 myrskyssä vaurioituneet siivet on korjattu, mutta niitä ei ole vielä asennettu paikalleen. Yhtenä syynä tähän on myllyn tukirakenteen, ”varpaiden”, huono kunto. Tukihirret ovat lahonneet ja ne on syytä vaihtaa ennen siipien asentamista, muuten vaarana on, että mylly saattaa jopa kaatua. Lahoamiseen on osaltaan vaikuttanut myllyn ympäristön kasvillisuuden hoitamattomuus, hirret ovat osittain maakosketuksessa ja kasvillisuuden peittäminä, jolloin ne eivät pääse kuivumaan riittävästi. Lisäksi maassa on jossain aikaisemmassa korjauksessa poistettua lahonnutta puutavaraa, joka on edesauttanut sienirihmastojen leviämistä perustusrakenteisiin.

Siipien korvaamisen yhteydessä on vaihdettu myös siipiakseli, johon siivet kiinnittyvät. Akseli on nyt paikallaan, mutta siihen liittyviä koneiston osia on vielä asentamatta. Myllystä puuttuu häntäpuu, jolla sitä käännetään. Myllyn ulkoporras ja porrastaso ovat uusimisen tarpeessa, eikä myllyyn kulkeminen siten enää ole täysin turvallista.

Myllyn seinällä olevan tekstin perusteella näyttää siltä, että myllyn varpaat on uusittu 1985. Paikalla nähdyn perusteella varpaat ovat maanpintaan nähden liian matalalla. Jotta uusittavat varpaat kestäisivät tulevaisuudessa pidempään, on suositeltavaa esim. korottaa myllyn kiviperustuksia ja suojata varpaat ylhäältä päin tulevalta vedellä esim. tuohella ja paremmalla suojalaudoituksella kuin niissä on tähän asti ollut.

Myllyssä, jota ei käytetä alkuperäiseen tarkoitukseensa, ei tarvitse olla siipien porteissa kaikkia luokkuja paikallaan. Näin voidaan vähentää tuulen aiheuttamaa räsitusta siipien rakenteisiin. Kun myllyn osat ovat paikallaan, on suositeltavaa kääntää sekä myllyä että siipiä vuosittain, jolloin sään räsitukset jakautuvat tasaisemmin ja materiaalit ja osat kestävät pidempään. Monessa paikassa tästä toimenpiteestä on tehty vuosittainen tapahtuma liitännäistoimintoinen.

Kunnostukseen voi hakea ELY:ltä avustusta rakennusperinnön hoitoon. Saaristoavustuksen osalta kunta ei ilmeisesti voi olla hakijana, mm. yhdistykset kyllä.

Oulun museo- ja tiedekeskus
Pohjois-Pohjanmaan museo
Timo Kortetjärvi, korjausrakentamisen asiantuntija
Raimo Tikka, korjausarkkitehti